

Samenvatting van het PRODEC-rapport en terreinobservaties

*Interventies van Mauro Striano en Bram Van de Putte tijdens de PRODEC
Sessie of 9.12.2020*

PRODEC staat voor « Protect the Rights of Destitute mobile EU Citizens » ; het projet en het tweede rapport zijn het resultaat van de samenwerking tussen FEANTSA, Bruss'help, en DIOGENES. Het document brengt een paar belangrijke observaties in het licht. Al de analyses worden gedaan op basis van de informatie die, anoniem, door DIOGENES werd verzameld bij de 851 begeleide personen in 2019. 331 zijn Belgen (42,6%), 319 zijn onderdanen van een ander land van de Europese Unie (EU)(41,1%) en 127 zijn onderdanen van derde landen (16,3%). Wij focussen op de tweede groep.

Straathoekwerkers van de VZW DIOGENES gaan sinds 1995 de straten op van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We gaan in contact met straatbewoners en bieden hen een begeleiding aan tijdens hun volledig traject in de marge van de maatschappij, enkel op hun levensterreinen en met eerbied voor hun regels en waarden, hun vragen en ritme, met als doel de sociale banden te herstellen en een verbetering van hun algemeen welbevinden.

Getuigenis van DIOGENES:

“Diogenes wil bruggen bouwen tussen de straat en de rest van de maatschappij.

De laatste jaren hebben we een sterke toename gezien in het aantal begeleidingen van intra-Europese migranten. Dankzij onze Roma en onze 2 Poolse intercultureel bemiddelaars kunnen we deze doelgroep op de Brusselse straten beter bereiken.”

a. Demografische informatie

Bij de EU-burgers waarvan de nationaliteit bekend is (aantal: 319), zijn de 5 meest vertegenwoordigde landen van herkomst Roemenië (42,6%, aantal: 136), Polen (37%, aantal: 118), Frankrijk (5%, aantal: 16), Italië (3,8%, aantal: 12) en Slovakije (3,1%, aantal: 10). Roemenen en Polen zijn dus goed voor bijna 80% van de totale Europese bevolking die in de gegevens van 2019 wordt beschouwd.

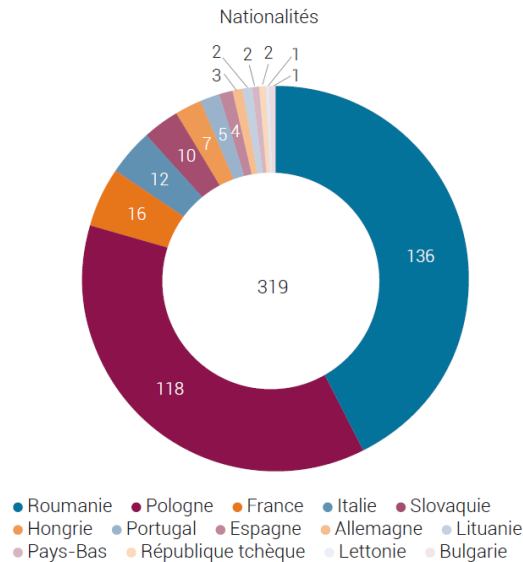
Er is een meerderheid mannen (67,8%) – maar we zien ook dat vrouwen vooral vertegenwoordigd zijn bij de mensen van Roma-origine (53,8%). De meeste begeleide personen zijn tussen 40 en 59 jaar oud, met een prevalentie van de groep van 40 t.e.m. 49 (28,7%).

Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

Wat de gezinssamenstelling betreft, is 54,2% alleenstaande en leeft 25,1% in gezinsverband. Maar, zoals voor de geslachtsverschillen zijn er grote verschillen tussen de Europese burgers van Roma-origine (70,5% leeft in gezinsverband) en de andere (2,9% in gezinsverband).

Getuigenis van DIOGENES :

"In de straten van Brussel zien we een grote populatie personen afkomstig uit Europese landen, voornamelijk uit Polen en Roemenië.

Wat betreft de Poolse gemeenschap zien we hoofdzakelijk Polen uit het Noord-Oosten van het land (een gebied genaamd Mazura). Het is zeker niet de bedoeling om een hele gemeenschap te stigmatiseren: het overgrote deel van de Poolse Gemeenschap in België is perfect geïntegreerd in onze samenleving!

De goede samenwerking met de Poolse consulaire diensten is van groot belang voor ons werk met deze doelgroep.

Op straat zien we hoofdzakelijk geïsoleerde mannen met werkervaring in de bouw. Vaak zijn het personen die al vele jaren in ons land verblijven, en heel moeilijk aansluiting vinden bij onze maatschappij: ze spreken zelden Frans of Nederlands, en ze hebben vooral contact met de eigen gemeenschap.

Net zo goed ontmoeten we Polen die al thuisloos waren voor hun aankomst in België. Het is in het algemeen een uiterst kwetsbare groep die vaak kampt met alcoholverslaving. De mortaliteitsgraad is onrustwekkend hoog."

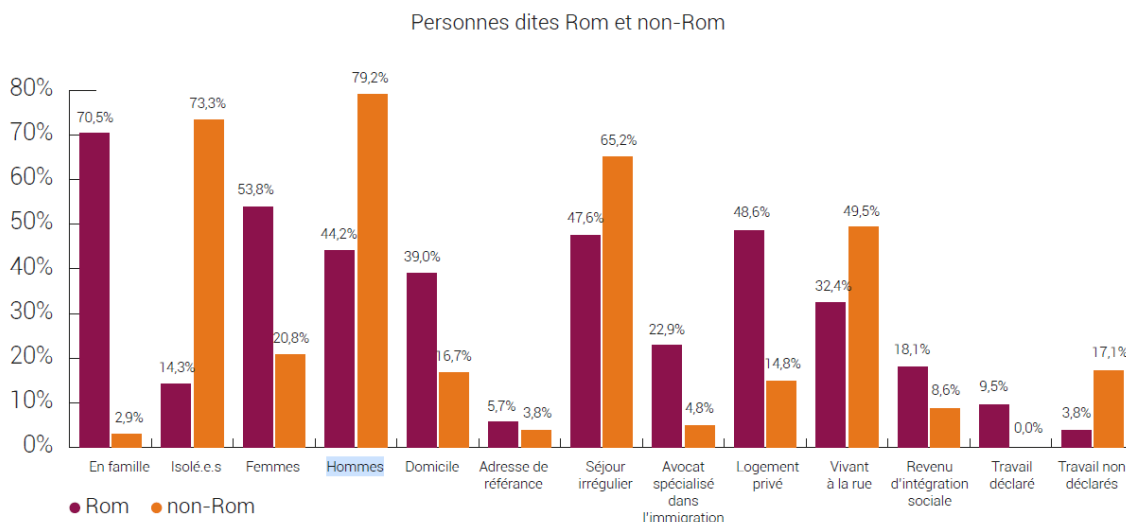
Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

b. Verschillen tussen Roma en niet-Roma

Wij zien een groot verschil tussen het Roma en het niet-Roma publiek, op verschillende vlakken.

Voor de Roma in de steekproef stellen we vast dat hun migratierit bijna uitsluitend met het gezin plaatsvindt (70,5%), dat ze gemakkelijker toegang hebben tot een domiciliatie (39% tegenover 16,7% voor niet-Roma), tot privéwoningen (48,6% tegenover 14,8%) en tot een leefloon (18,1% tegenover 8,6%). Er zijn minder Roma onder de personen die door DIOGENES worden begeleid en die illegaal leven (47,6% tegen 65,2% voor niet-Roma) of die dakloos zijn (32,4% tegen 49,5%).

Het blijkt dat het feit dat de Romagemeenschap al jaren aanwezig is in België, de komst van nieuwe leden van dezelfde gemeenschap vergemakkelijkt. De solidariteit die heerst binnen de gemeenschap en het feit dat ze zich in het algemeen goed weten te redden, compenseert minstens voor een deel het ontbreken van een veiligheidsnet voor de nieuwkomers.

Getuigenis van DIOGENES :

"Wanneer we over de Roma gemeenschap spreken dienen we eveneens belangrijke nuances aan te brengen. Verschillende families zijn goed geïntegreerd in onze samenleving en hebben een langdurig verblijf of de Belgische nationaliteit. Ze werken in dienstverband of zijn ingeschreven als zelfstandige.

Sommige gezinnen zijn niet in de mogelijkheid geweest om te integreren en bevinden zich in een preciaire situatie. Sommigen van hen wonen al vele jaren in Brussel, maar hebben geen recht op kinderbijslag, leefloon, werkloosheid of andere uitkeringen. Ze hebben geen inkomen en hun enige middel van bestaan is bedelen in de straten. Vaak wonen meerdere gezinnen samen in een ongezond appartement en delen ze de huur.

Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

Anderen leven in kraakpanden, bouwen geïmproviseerde huisjes of slapen op straat. Ze bedelen of zoeken kleine baantjes in de informele economie.

Een thema dat centraal staat bij de Roma gemeenschap is stigmatisering, racisme en uitsluiting. Dit zijn gegevens die moeilijk te vatten zijn in statistieken of cijfers, maar komt dikwijls naar boven tijdens het zoeken naar werk, het inschrijven van kinderen in scholen ed...

Er doen vele verhalen de ronde zoals het georganiseerd bedelen, dat ze worden opgepikt in een sjeke mercedes, een groot huis hebben of hun kinderen drogeren met valium om te kunnen bedelen. Vanuit ons werk op straat weten we dat dit fundamenteel foute vooroordelen zijn."

Aanbeveling van DIOGENES:

Zowel voor de Poolse als voor de Roma gemeenschap is het van groot belang om interculturele bemiddelaars in te zetten in het geheel van de samenleving. Het is belangrijk om de complexe situaties te kunnen vertalen naar verschillende achtergronden en in een andere taal.

c. De redenen van het migratietraject

Over het algemeen slagen mobiele EU-burgers erin een baan te vinden in een andere EU-lidstaat. Volgens Eurostat is de arbeidsparticipatie van mobiele EU-burgers hoger dan die van burgers die in hun eigen land blijven. In het algemeen is het zoeken naar een baan de belangrijkste reden waarom EU-burgers gebruik maken van het vrije verkeer. Dit zien we in de gegevens waarover wij beschikken: meer dan 70% van de intra-Europese migranten die worden begeleid door DIOGENES verklaart naar België te zijn gekomen om werk te zoeken. Toch hebben slechts 54 van de 319 Europese burgers die worden begeleid door DIOGENES een economische activiteit: 13 met een arbeidscontract en 41 zonder contract. Toetreden tot de arbeidsmarkt is dus heel moeilijk en in de groep van mensen met een inkomen uit arbeid werkt de meerderheid in het zwart.

Getuigenis van DIOGENES:

"Dikwijls komen de mensen uit hun land van herkomst naar België om in hun gastland een beter leven te vinden. De hoop is zich te kunnen integreren en werk te vinden.

De verhalen van de mensen op straat leren ons dat er een grote diversiteit aan motivaties is om de stap naar België te zetten.

Sommigen waren al dakloos in hun thuisland of trekken al een tijd door Europa. Soms horen we dat personen verkiezen in Brussel te verblijven omwille van de betere omstandigheden van het straatleven: de gratis nachtopvang, alomtegenwoordigheid en tolerantie voor alcohol,.. Anderen kwamen dan weer op straat terecht na een stukgelopen relatie, en kwamen terecht in een spiraal van depressie en alcohol. Men is soms op de

Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

vlucht voor problemen met justitie, of schulden en gevangenisstraf naar aanleiding van het niet betalen van alimentatie.

Groepen personen in Europa worden gediscrimineerd in hun thuisland op basis van hun origine, overtuigingen of seksuele geaardheid en zijn op zoek naar vrijheid, integratie en aanvaarding. Andere personen zijn hier voor toegang tot gezondheidszorg.”

Aanbevelingen van DIOGENES:

- Niet alleen vrij verkeer van goederen, personen, geld en diensten, maar ook van rechten! We pleiten voor niet alleen een economisch, maar ook een sociaal Europa!
- Onafhankelijk van een officieel adres geholpen kunnen worden door diensten voor werkbemiddeling zoals Actiris, de Werklijn, OCMW's (art. 60),.... »

d. Het belang van het adres

Een eerste grote hinderpaal voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning is de verplichting om zich te domiciliëren. In België bestaat in toepassing van de Europese richtlijn 2004/38/EG immers de verplichting om zich binnen 3 maanden na aankomst in België te laten inschrijven in de gemeente van verblijf. Om zich in te schrijven moet men een adres hebben, en een beroep uitoefenen (als werknemer of zelfstandige), of student zijn, of over voldoende economische middelen beschikken, of aantonen dat je een werkzoekende bent.

Theoretisch kun je je inschrijven als werkzoekende en heb je een vergunning voor 6 maanden en, om na 6 maanden te blijven, moet je laten zien dat je actief op zoek bent naar werk en een reële kans hebt om werk te vinden. Volgens een onlangs door FEANTSA gepubliceerde studie weigeren de Belgische autoriteiten in werkelijkheid vaak het verblijfsrecht van burgers van de Unie te erkennen wanneer zij binnen vier tot vijf maanden na hun aankomst in België geen werk vinden. De gegevens waarover wij beschikken laten zien hoe moeilijk het is om zich te registreren: 170 van de 319 Europese burgers die begeleid worden door DIOGENES (53,3%) hebben geen adres en slechts 14 van hen heeft een referentieadres kunnen opgeven.

Omdat ze zich niet kunnen registreren, krijgen ze geen verblijfsvergunning. En de afwezigheid van een adres heeft een gevolg op het administratief status: 191 personen op 319 bevinden zich in een onregelmatig verblijf.

Getuigenis van DIOGENES:

“Zonder adres, geen werk. Zonder werk, geen geld. Zonder geld, geen kamer of appartement. Zonder kamer of appartement, geen adres. Zonder adres, geen werk. Zonder werk, geen geld. Zonder geld, geen adres. Zonder adres, geen werk. Enzovoort, tot in het oneindige. Deze vicieuze cirkel, waar zoveel van de mensen die we begeleiden in vastzitten, is ontzettend moeilijk te doorbreken.

Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

Tel er nog de dagdagelijkse overlevingsstrijd op straat bij, de hoop en het geloof die langzaam aan verglijden in de wanhoop en de depressie, de verwachtingen van het thuisfront en de angst om te mislukken, en men komt in een infernale spiraal terecht, die dodelijk kan zijn.

Mensen zijn creatief, ze zoeken uitwegen, die hen telkens in een kwetsbare situatie zetten, waarvan geprofiteerd wordt: zwartwerk dat slecht of niet betaald wordt, een schijnzelfstandigenstatuut waarbij men nadien achterblijft met een schuldenberg aan sociale bijdragen, malafide advocaten die profiteren van de wirwar aan procedures, ..

Ook voor intra-europese migranten die werken, blijft de verblijfssituatie vaak precair. Wanneer het dan misloopt, om welke reden dan ook, is het sociale vangnet vaak te zwak of onbestaande. De huur kan niet meer betaald worden, men wordt van ambtshalve geschrapt, men verliest zijn verblijfsstatuut en komt opnieuw in dezelfde negatieve vicieuze spiraal terecht.

We kunnen begrijpen dat de toegang tot de sociale zekerheid voor nieuwkomers beschermd wordt, maar voor iemand die hier al vele jaren woont en die om een of andere reden zijn rechten heeft verloren, zou de situatie gemakkelijker moeten zijn."

Aanbevelingen van DIOGENES:

- "Het verstrekken van een referentie adres zou voor vele intra-europese onderdanen de impasse kunnen doorbreken."
- "Het is van belang om administratieve procedures voor het verkrijgen van officiële documenten, zoals een identiteitskaart, te vereenvoudigen."

e. Séjour irrégulier et effets sur les conditions de vie

Een verblijfsvergunning is de sleutel tot een betere levensstandaard, vooral wanneer deze van lange duur is, en maakt dus een gelijke behandeling met Belgische staatsburgers mogelijk. Hoe stabielere de administratieve status, hoe groter de kans op een inkomens-, woon- en ziektekostenverzekering. Aan de andere kant zijn illegaal verblijvende personen zeer kwetsbaar voor een gebrek aan inkomen (81,2%), dakloosheid op straat (66,5%) en een gebrek aan medische dekking – geen enkel van hen heeft een ziektekostenverzekering en de enige optie (60,2%) is medische noodhulp.

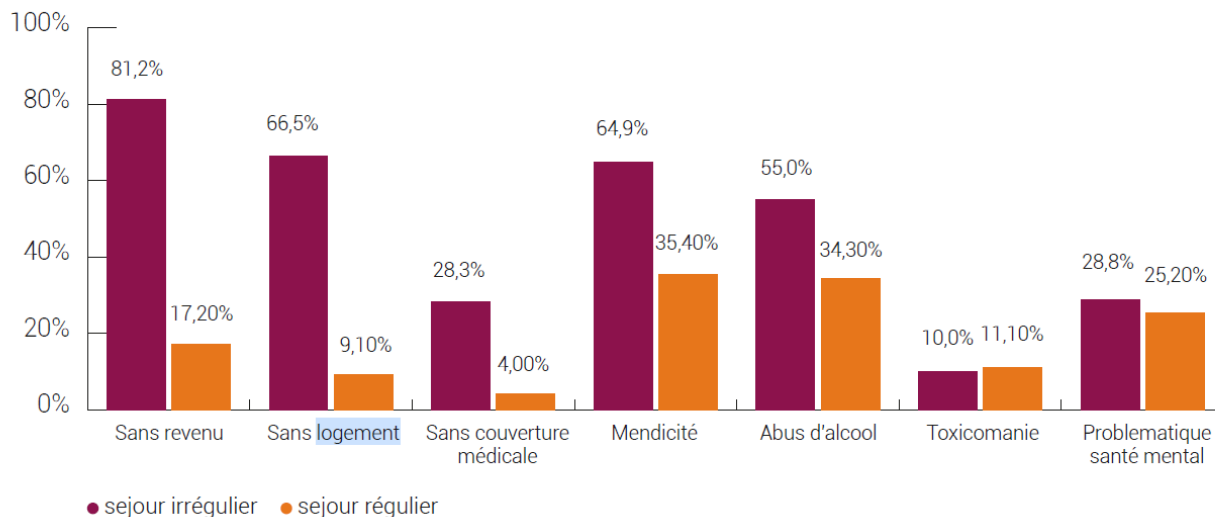
Alcoholgebruik is ook problematischer voor illegalen (55%) dan voor mensen met een verblijfsvergunning (34,3%). Er moet ook worden opgemerkt dat een groot deel van de personen die illegaal in België verblijven al enkele jaren in België woont: 16,8% woont al meer dan 10 jaar in België, 22% al meer dan 5 jaar.

Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

Personnes en séjour irrégulier ou régulier

Getuigenis van DIOGENES :

“Alle intra-europese migranten die op straat belanden hebben recht op dringende medische hulp. Althans, in theorie. Voor velen onder hen zijn de drempels om deze rechten af te dwingen simpelweg te hoog. Er wordt gewerkt binnen een afsprakencultuur, wat moeilijk te rijmen valt met de chaos van het straatleven. Documenten worden vaak gestolen of verloren en er is een schrijnend gebrek aan vertalers binnen de instellingen.

De eindeloze, vaak zinloze en repetitieve administratieve drempels doen mensen, indien ze er überhaupt al in slagen om toegang tot gezondheidszorg te verkrijgen, op de lange duur al te vaak afhaken. Ook al doen de wijkgezondheidscentra een fantastisch werk met deze doelgroep en slagen ze er wel degelijk in om een deel van onze mensen aan zich te binden, toch richten de intra-europese migranten zich al te vaak uitsluitend tot de gratis eerstelijnszorg, of de spoedafdeling van het dichtstbijzijnde ziekenhuis.

Binnen het kader van Dringende Medische Hulp heeft men toegang, weliswaar niet altijd gemakkelijk, tot een korte ontwenningkuur binnen de verslavingszorg, maar van een langere therapeutische omkadering (postkuur) is men uitgesloten. Eens terug op straat is, zonder deze langere omkadering, de kans op herval groot. De kosten voor de maatschappij zijn dan ook hoog, net als de mortaliteit binnen de doelgroep. Mits een wil tot administratieve vereenvoudiging zou dit ons inziens niet zo hoeven te zijn.”

Aanbevelingen van DIOGENES:

1. “De gezondheidszorg voor deze bevolkingsgroep beter uitwerken:
 - a. aangepaste medische hulp en internationale samenwerking binnen Europa voor mensen met zware geestelijke gezondheidsproblemen die op de dool zijn

Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

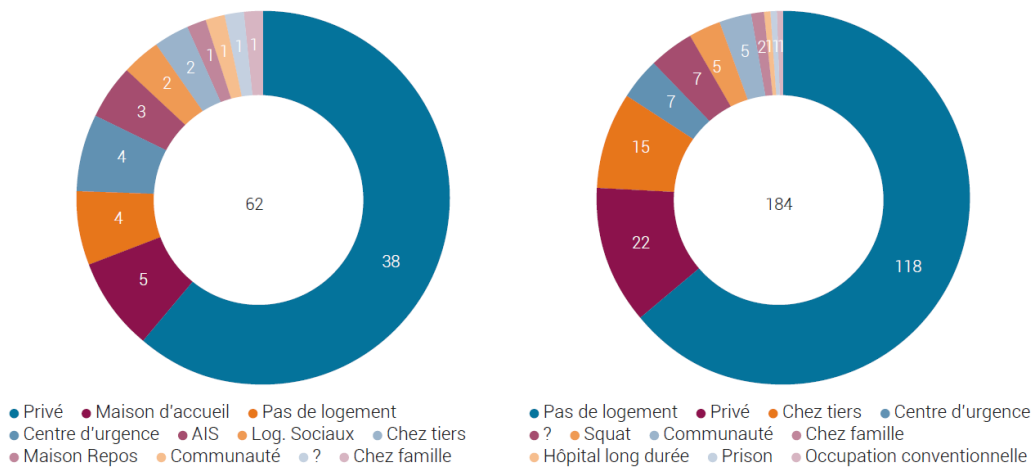
- b. toegang tot therapeutische nazorg (postkuur) na een kortstondige ontwenning binnen het kader van de dringende medische hulp
 - c. een aan taal en cultuur aangepaste gezondheidszorg: grote nood aan interculturele bemiddeling en vertaling”
2. Een sterke sociale Europese visie en samenwerking in verband met het sociaal opvangnet voor mobiele Europese burgers die in problemen geraken.

f. Aides sociales et logement

De ontvangst van financiële hulpmiddelen is cruciaal om de straat te kunnen verlaten en een woonst te kunnen integreren. De meeste personen die begeleid worden door DIOGENES en uitkeringen krijgen woont in een woning die ze kregen op de private huurmarkt (61,3%) of via een SVK (4,8%), of in een sociale woning (3,2%). Als we bij de mensen die op straat leven ook de mensen voegen die in een opvangtehuis (8,1%), de noodopvang (6,5%), bij derden (3,2%), in een rusthuis (1,6%) of in een gemeenschap (1,6%) verblijven, bedraagt het percentage thuislozen die toegang hebben tot sociale hulp 27,5%.

Situation du logement pour les personnes avec aides sociales

Situation du logement pour les personnes sans revenus

Het verschil met de groep personen die geen inkomen hebben, is groot. In deze groep is 83,1% van de mensen thuisloos, waarvan 64,1% van de 184 die in aanmerking worden genomen op straat leeft. Slechts 22 van de 184 wonen in een privéwoning.

Getuigenis van DIOGENES:

“Met de Housing First projecten zien we dat huisvesting een zeer belangrijk handvat is voor straatbewoners om zich terug te kunnen integreren. Zich verwijderen van de stress van de straat om stap voor stap zich terug in orde te stellen met hun administratie is een

Session PRODEC

Migrants intra-européens en situation de sans-abrisme à Bruxelles

9/12/2020
14h00 – 16h00

belangrijke stap in hun herintegratie. Zonder inkomen kan je hier echter geen gebruik van maken.

Een voorbeeld: De familie Gazik, ik gebruik hier een fictieve naam, werd na jaren op straat en in de noodopvang gratis huisvesting aangeboden via het tijdelijke woonproject ISSUE. Dankzij deze woonst heeft de familie met 3 kinderen zich kunnen inschrijven in de gemeente en heeft de mama werk gevonden. Ondertussen zijn hun verblijfspapieren in orde en hebben ze de mogelijkheid gekregen om zich in de maatschappij te integreren.”

Aanbeveling van DIOGENES:

Tijdelijke en gratis voorziene huisvestingsprojecten zoals Issue kunnen hier soelaas bieden. Gedurende een bepaalde periode de persoon de kans geven om zich te huisvesten, tot rust te komen, een officieel adres te bekomen en zich administratief in orde te zetten kan de kans geven tot sociale integratie en eventueel tot het vinden van werk.

Conclusie

We hebben nood aan een integrale Europese visie en samenwerking in verband met het sociaal opvangnet voor mobiele Europese burgers die in problemen geraken.

Dit in samenwerking met de lokale overheden die verantwoordelijk zijn voor de bijstand aan personen, de verschillende sectoren: gezondheidssector, daklozen sector, met eerstelijns organisaties zoals het straathoekwerk, ed ...